

UN ARTIST AL FOAMEI

În ultimele decenii, interesul pentru artiștii foamei a scăzut mult. În timp ce odinioară era foarte rentabil să organizezi asemenea spectacole în regie proprie, astăzi lucrul acesta este cu totul imposibil. Erau alte vremuri. Pe-atunci întreg orașul se preocupa de artistul foamei ; cu fiecare nouă zi de flămînzire, participarea publicului creștea ; toți voiau să-l vadă măcar o dată zi ; către sfîrșitul perioadei de flămînzire existau abonați care ședeau zile întregi în fața cuștii mici cu gratii ; se organizau vizite pînă și noaptea, la lumina făcliilor, pentru a spori efectul ; în zilele cu vreme frumoasă cușca era scoasă în aer liber și atunci artistul foamei era arătat mai cu seamă copiilor ; în timp ce pentru adulți era doar o distracție la care participau sub impulsul modei, copiii priveau uimiți, cu gura căscată și ținîndu-se de mîna pentru mai multă siguranță ; ei voiau să vadă cum, disprețuind pînă și scaunul, artistul sta lungit pe paie, livid, într-un tricou negru, cu coastele ieșite prin piele, răspunzînd uneori cu eforturi la întrebări, dînd din cap politicoș, ba chiar scoțînd brațul printre gratii pentru ca lumea să pipăie cît e de slab. apoi cum se cufunda din nou în sine, fără să se mai sinchisească de nimeni, nici măcar de bătaile, atît de importante pentru el, ale ceasului — singura mobilă din cușcă — și cum nu făcea altceva decît să privească fix înainte, cu ochii aproape închiși, sorbind din cînd în cînd cîte un pic de apă dintr-un păhărel, pentru a-și umezi buzele.

În afară de spectatorii pasageri, existau acolo și paznici permanenți, aleși de public, în mod ciudat, de obicei dintre măcelari ; acești paznici, făcînd de gardă cîte trei deodată, aveau misiunea să-l supravegheze zi și noapte pe artistul foamei, pentru ca nu cumva să îmbuce cîte ceva pe-ascuns. Dar asta nu era decît o simplă formalitate, introdusă pentru liniștirea mulțimii, întrucît inițiații știau bine că, în timpul flămînzirii, artistul foamei n-ar fi luat ceva în gură cu nici un preț, nici chiar silit ; onoarea meseriei sale îi interzicea asemenea lucru. Firește că nu toți paznicii erau în stare să priceapă asta ; erau uneori grupuri de paznici nocturni care făceau paza foarte superficial, așezîndu-se intenționat în vreun colț îndepărtat și adîncindu-se acolo în jocul de cărți, cu intenția vădită de-ai permite artistului foamei să ia o mică gustare, pe are — după părerea lor — ar fi putut-o scoate din vreo ascunzătoare plină de provizii. Nimic nu era mai chinuitor pentru artistul foamei decît asemenea paznici ; din cauza lor se

posomora ; îl făceau să suporte flămînzirea îngrozitor de greu ; uneori își învingea slăbiciunea și, în timpul acestor gărzi, cînta cît îl țineau puterile, pentru a le arăta oamenilor cît de nedreaptă era bănuiala lor. Dar nu-i ajuta prea mult ; oamenii nu făceau altceva decît să se mire de îndemînarea lui de-a mîncă pînă și în timp ce cînta. Mai curînd prefera paznicii care se așezau chiar lîngă gratii și care nu se mulțumeau cu leșietica iluminăție de noapte a sălii, ci îl scaldau în lumina lanternelor electrice pe care le puneau la dispoziție impresarul. Lumina vie nu-l stingherea de loc, de dormit tot nu putea dormi, dar putea în schimb să moțăie puțin pe orice lumină și la orice oră, chiar cînd sala era supraaglomerată și zgomotoasă. Cu asemenea paznici era dispus oricînd să petreacă o noapte complet albă ; era gata să glumească mereu cu ei, să le istorisească povești din viața lui de peregrinări, apoi să asculte povestirile lor, totul numai pentru a-i ține treji și a le putea dovedi neconținut că nu avea nimic de mîncare în cușcă și că răbda de foame cum n-ar fi fost în stare s-o facă nici unul dintre ei. Dar cel mai fericit moment era apoi dimineața, cînd li se aducea pe socoteala lui un mic dejun mai mult decît copios, asupra căruia se aruncau, după o noapte de veghe anevoioasă, cu pofta de mîncare a oamenilor sănătoși. De fapt erau unii care voiau să vadă în acest mic dejun o încercare neîngăduită de influențare a paznicilor, dar asta mergea totuși prea departe și cînd erau întrebați dacă voiau să preia paza de noapte fără mic dejun, numai de dragul artei, dădeau îndărăt, dar persistau totuși în bănuielile lor. Firește că asta făcea parte din suspiciunile inevitabile ce însoțesc asemenea demonstrații de flămînzire, că doar nimeni nu era în stare să stea toate zilele și nopțile, neîntrerupt, ca paznic, lîngă artistul foamei, deci nimeni nu putea ști din proprie experiență dacă nemîncarea era respectată fără întrerupere, fără greș; doar artistul foamei, singur, putea ști acest lucru, deci numai el putea fi în același timp și spectator pe deplin satisfăcut al flămînzirii sale. La rîndul lui, el nu era niciodată mulțumit, dar din alte motive ; poate că nu din cauza nemîncării era atît de slab — astfel încît unii oameni trebuiau, spre regretul lor, să evite spectacolul, neputînd suporta să-l vadă — ci poate că mai curînd slăbea atît de mult din cauză că era nemulțumit de el însuși. Pentru ca, de fapt doar el singur știa cît de ușor era să îndure foamea, nici unul dintre inițiați nu-și dădea seama. Era lucrul cel mai ușor din lume. De altfel

nici nu-l ascundea, dar oamenii nu voiau să-l creadă ; cel mai bun caz îl considerau modest, dar mai adesea îl învinuiau că-și făcea reclamă sau chiar era un șarlatan, căruia îi era ușor să rabde de foame întrucît știa cum să procedeze pentru a-i fi cît mai ușor, și că, pe deasupra, mai avea și tupeul s-o recunoască pe jumătate. Toate astea era nevoit să le îndure, ba chiar se obișnuise cu ele în decursul anilor și — trebuie să-i recunoaștem acest lucru — nu părăsise încă niciodată de bunăvoie cușca, după o perioadă de nemîncare. Durata maximă a flămînzirii o fixase impresarul la patruzeci de zile, niciodată nu-l lăsa să stea nemîncat mai mult, nici chiar în metropole, și asta dintr-un motiv bine întemeiat. Din experiență știa că, printr-o reclamă intensificată treptat, interesul publicului putea fi stilat vreme de patruzeci de zile, apoi scădea, se putea constata o reducere a afluenței spectatorilor ; firește că, în privința asta, erau mici deosebiri între diferitele orașe și țări, dar regula generală rămînea valabilă, patruzeci de zile era limita maximă de timp. Așa că, în a patruzecia zi se deschidea ușa cuștii împodobite cu ghirlande de flori, amfiteatrul era umplut pînă la refuz de un public entuziast, o fanfară militară cînta, doi medici intrau în cușcă pentru a face măsurătorile de rigoare pe trupul artistului foamei, se anunțau rezultatele în sală printr-un megafon și în cele din urmă veneau două tinere doamne, fericite de a fi fost desemnate prin tragere la sorți, și-l ajutau pe artistul foamei să iasă din cușcă și să urce cîteva trepte, pînă la o mică măsuță pe care era servit un prînz de regim, alcătuit cu grijă. În clipa asta, însă, artistul foamei opunea rezistență. De fapt, își lăsa încă de bunăvoie brațele numai oase în mîinile doamnelor aplecate spre el și gata să-l ajute, dar de sculat nu voia să se scoale. De ce să înceteze tocmai acum, după patruzeci de zile ? Ar mai fi rezistat încă mult, nelimitat ; de ce să înceteze tocmai acum cînd era în plină, ba încă nici măcar în plină flămînzire ? De ce voiau să-l lipsească de gloria *nu* de-a deveni cel mai mare artist al foamei din toate timpurile, căci asta era probabil de mult, ci de-a se depăși pe sine însuși pînă dincolo de marginile înțelegerii, întrucît nu simțea nici o limită a capacității sale de flămînzire. De ce mulțimea aceea, care pretindea că-l admiră atît de mult, avea doar atît de puțină răbdare ; dacă el putea să rabde de mai departe, de ce nu voiau să-l lase să flămînzească ? De altfel era și obosit, se simțea atît de bine pe paie, iar acum trebuia să se scoale cît era de lung și să meargă la masă,

doar simpla idee de a mânca îi producea o greață pe care numai considerația față de doamne îl împiedica, cu greu, să și-o manifeste, Și privea în sus, în ochii doamnelor aparent atât de prietenoase, dar în realitate atât de crude, și-și clătina capul nespus de greu, pe care gâtul slab abia izbutea să-l mai susțină. Apoi se petrecea, ceea ce se petrecea totdeauna. Venea impresarul, ridica brațele mut — căci muzica împiedica orice vorba — deasupra artistului foamei de parcă ar fi invocat cerul să-și privească opera acolo pe paie, acel martir demn de toată compătimirea care era bineînțeles artistul foamei, dar martir într-un cu totul alt sens ; îl prindea pe artistul foamei de talia subțire, încercînd, prin precauții exagerate, să acrediteze impresia că avea de-a face cu o făptură nespus de fragilă, și-l preda doamnelor ce se făcuseră între timp ca de ceară — bineînțeles nu fără a-l scutura puțin într-ascuns, astfel încît artistului foamei să i se bălăbănească bustul și picioarele într-o parte și-n alta, căci nu și le mai putea stăpîni. Acum, artistul foamei accepta orice ; capul îi atîrna în jos, de parcă se rostogolise pînă pe piept și se mai ținea încă acolo în mod inexplicabil; trupul părea complet golit pe dinăuntru ; mîinate de instinctul de conservare, picioarele se sprijineau reciproc cu genunchii lipiți, dar rîcîiau podeaua de parcă n-ar fi crezut-o reală, ci ar fi căutat-o sub ea pe cea adevărată ; și toată greutatea, firește foarte mică a trupului se lăsa pe una din doamne care, căutînd ajutor în jur — că doar nu așa își imaginase această funcție de onoare — întindea mai întîi gâtul cît putea de mult, gîfîind, pentru ca să-și ferească măcar fața de atingerea artistului foamei, apoi, întrucît nu izbutea — iar tovarășa ei mai fericită nu-i venea în ajutor, ci se mulțumea doar să poarte tremurînd mîna cealaltă a artistului foamei, acel mănunchi de oase — amintita doamnă începea să plîngă, în hohotele de rîs amuzat ale celor din sală, și trebuia să fie înlocuită de vreun servitor pregătit din vreme. Apoi urma mîncarea, din care impresarul îi băga cîte puțin în gură artistului foamei, ce părea cuprins de-o somnolență vecină cu leșinul; între timp impresarul ducea o conversație veselă pentru a distrage atenția celor din jur de la starea lui; apoi mai rostea în cinstea publicului un toast, pe care lăsa impresia că i-l suflase artistul foamei; orchestra încununa totul cu un mare acord final, lumea se împrăștia și nimeni nu avea dreptul să fie nemulțumit de ceea ce văzuse, nimeni fără de artistul foamei, veșnic singurul nemulțumit.

Astfel a trăit mulți ani, cu mici răgazuri de odihnă, într-o aparentă strălucire, cinstit de toată lumea, dar, cu toate astea, de cele mai multe ori stăpînit de o dispoziție melancolică, ce se accentua tot mai mult din cauză că nimeni nu înțelegea să-l ia în serios. Cum să-l consolezi ? Ce-i mai rămînea să-și dorească ? Și dacă se găsea uneori cîte un binevoitor care îl compătimea și voia să-i explice că melancolia lui se datora probabil foamei, atunci se putea întîmpla — mai ales dacă era mai către sfîrșitul perioadei de flămînzire — ca artistul foamei să răspundă printr-un acces de furie și să înceapă să scuture gratiile ca o fiară, spre spaima tuturor. Totuși, impresarul avea pentru asemenea stări un mijloc de pedepsire, pe care-l folosea cu plăcere. Îl scuza pe artistul foamei față de publicul adunat și recunoștea că purtarea lui nu putea găsi justificarea decît într-o irascibilitate provocată de foame, pe care cu greu o poți înțelege, cu una cu două, oamenii sături ; apoi în legătură cu asta, aducea vorba despre afirmația tot atît de explicabilă a artistului foamei, cum că ar putea răbda de foame mult mai mult, decît rabdă ; lăuda înalta strădanie, buna intenție, marea abnegație pe care le oglindea bineînțeles și această afirmație, dar căuta apoi s-o infirme convingător prin exhibarea de fotografii, pe care le și vindea și în care putea fi văzut artistul foamei într-o a patruzecă zi de flămînzire, în pat, aproape stins de slăbiciune. Această răstălmăcire a adevărului, care-i era, de fapt, binecunoscută artistului foamei, dar care-l enerva de fiecare dată din nou, era prea mult pentru el. Consecința acestei încetări premature a flămînzirii era prezentată aici drept cauza ei. Era imposibil să lupte împotriva unei asemenea lipse de înțelegere, împotriva acestei lumi lipsită de înțelegere. De fiecare dată îl asculta pe impresar, de lîngă gratii, curios și stăpînit de bună-credință, apoi, la prezentarea fotografiilor, dădea drumul gratiilor de fiecare dată, se trîntea din nou pe paie cu un oftat, iar publicul liniștit putea să se apropie iar și să-l contemple.

Cînd martorii unor asemenea scene se gîndeau din nou la ele, după ani și ani, de multe ori nu se mai puteau înțelege pe ei înșiși. Căci între timp intervenise acea schimbare despre care am vorbit; intervenise aproape pe negîndite ; probabil că avea cauze mai adînci, dar cui îi mai ardea acum să caute a le afla ; în orice caz, Statul artist al foamei se văzu într-o bună zi părăsit de mulțimea dornică de distracții, care era să se îndrepte în masă spre alte spectacole. Impresarul mai făcu în

pripă un turneu prin jumătate Europa, pentru a vedea dacă nu renaște pe ici, pe colo, vechiul interes al publicului ; totul în zadar ; ca printr-o conspirație generală, pretutindeni se trezise, tocmai atunci, o adevărată repulsie pentru flămînzirea exhibiționistă. Firește că, în realitate, lucrurile nu se putuseră schimba chiar atît de brusc și cei doi își aduceau aminte acum, postum, de anumite simptome prevestitoare cărora la vremea respectivă, îmbătați de succese, nu le acordaseră destulă atenție și pe care nu le jugulaseră suficient ; dar acum era prea tîrziu pentru a mai întreprinde ceva împotriva lor. De fapt, era lucru sigur că odată și odată va veni din nou vremea și pentru flămînzire, dar asta nu era o mîngîiere pentru cei în viață. Ce putea să facă acum artistul foamei ? Cel pe care-l aclamaseră mii de oameni nu se putea arăta prin simple panorame, pe la bîlciuri mărunte, iar pentru a îmbrățișa altă carieră artistul foamei era nu numai prea bătrîn, dar și prea fanatic adept al Flămînzirii Astfel l-a concediat pe impresar, pe tovarășul unei cariere fără seamăn, și s-a angajat la un mare circ ; pentru a-și cruța susceptibilitatea, nici măcar nu s-a uitat la condițiile contractului.

Un circ mare, cu un număr imens de oameni de animale și de aparate, care se compensează și completează reciproc neconținut, poate folosi pe oricine oricînd, chiar și pe un artist al foamei, firește în limitele unor pretenții modeste ; și, în plus, în acest caz special nu era angajat însuși artistul foamei, ci vechiul său nume celebru ; ba chiar, dat fiind specificul acestei arte care nu scădea pe măsură ce omul înainta în vîrstă, nici măcar nu se putea pretinde că un artist în retragere, care nu mai era în apogeul posibilităților sale, ar fi vrut să se refugieze într-o slujbă sigură la circ ; dimpotrivă, artistul foamei îi asigură că flămînzește tot așa de bine ca și înainte, ceea ce părea într-un totul verosimil, ba chiar pretinse că, dacă va fi lăsat în voia sa — lucru ce i se făgădui fără nici o dificultate — abia acum va uimi lumea cu adevărat, o afirmație care trezi doar un zîmbet printre specialiști, dată fiind atmosfera epocii pe care artistul foamei o uitase cu prea mare ușurință în entuziasmul său.

În fond, însă, nici artistul foamei nu pierduse simțul realității față de situația adevărată și acceptă, ca foarte firesc, să nu fie pus cu cușca sa în mijlocul manevrei, ca un număr de mare succes, ci afară, în preajma grajdurilor, dar într-un loc, oricum, foarte ușor accesibil. Afișe mari,

multicolore încadrau cușca și anunțau ce se putea vedea acolo. Când publicul se grămădea spre grajduri, în pauzele spectacolului, pentru a vizita animalele, era imposibil să nu treacă pe lângă artistul foamei și să nu se oprească puțin ; poate că ar fi adăstat chiar mai mult în fața lui, dacă presiunea celor care veneau din urmă pe culoarul îngust și care nu înțelegeau această oprire în drumul spre multdoritele grajduri n-ar fi făcut imposibilă o mai lungă contemplare în liniște. Acesta era și motivul pentru care artistul foamei tremura mereu înaintea acestor ore de vizită, pe care le dorea, firește, ca pe unicul țel al vieții sale. La început, abia, putea aștepta pauzele spectacolului; privea fascinat la oamenii care se apropiau îmbulzindu-se, pînă cînd se convinse mult prea curînd - nici autoiluzionarea cea mai îndîrjită și aproape conștientă nu rezistă experienței — că, judecînd după intențiile lor, cei mai mulți erau totdeauna, aproape fără excepție, doar vizitatori ai grajdurilor. Iar acea priveliște din depărtare a mulțimii îmbulzindu-se rămînea, totuși, cea mai frumoasă. Căci de-ndată ce se apropia, îl asurzea numaidecît vuietul strigătelor și al invectivelor celor două tabere ce se formau neconținut din nou: a celor ce voiau să-l privească în liniște, nu cu comprehensiune, ci din capriciu și încăpăținare — tabără care îi deveni artistului foamei, curînd, cea mai insuportabilă — și cealaltă a celor care voiau să meargă mai întîi la grajduri. După ce trecea gloata cea mare, veneau apoi întîrziții ; dar aceștia, care nu mai erau împiedecați să se oprească locului cît ar fi poftit, se grăbeau firește să treacă pe lîngă el cu pași mari, aproape fără să privească măcar în lături, pentru a mai apuca să ajungă în timp util la animale. Și era o întîmplare fericită, dar nu prea frecventă, cînd un tată de familie venea cu copiii săi, arăta cu degetul spre artistul foamei, le explica pe larg despre ce era vorba, despre anii de odinioară în care asistase la spectacole similare, însă incomparabil mai grandioase, apoi cînd copiii continuau să nu înțeleagă din cauza insuficienței lor pregătiri școlare și de viață — ce știau ei despre flămînzire ? — dar cînd strălucirea ochilor lor iscoditori trăda totuși ceva cu privire la alte vremuri viitoare, mai prielnice. Apoi, artistul foamei își spunea uneori că ar merge ceva mai bine dacă poate, cușca lui n-ar fi atît de aproape de grajduri. Așa, prea le era ușoară oamenilor alegerea, fără să mai vorbim de faptul că duhoarea grajdurilor, frămîntarea animalelor în timpul nopții, căratul chiar pe la nasul lui al cărnii crude

pentru fiare și răgetele acestora cînd erau hrănite îl răneau adînc și-l amărau neconținut. Dar de plîns la direcție nu îndrăznea să se plîngă ; oricum, de fapt animalelor le datora mulțimea de vizitatori, printre care se găsea uneori și cîte unul pentru el; cine știe unde l-ar fi vîrît, dacă s-ar fi apucat să amintească de existența sa și, prin asta, de faptul că, la urma urmei, nu era decît un obstacol în drumul spre grajduri. ; Un obstacol mic, firește, un obstacol ce devenea tot mai mic. Lumea se obișnuia cu ciudățenia de-a mai încerca să i se solicite, în zilele noastre, atenția pentru un artist al foamei și, o dată cu obișnuința asta, rostea și sentința referitoare la el. N-avea decît să flămînzească, atît cît o putea ; și asta și făcea ; dar nimic nu-l mai putea salva, lumea trecea pe lîngă el fără să-l mai ia în seamă. Încearcă să-i explici cuiva arta răbdatului de foame ! Cine n-o simte nici nu poate fi făcut s-o înțeleagă. Frumoasele afișe se murdăriră și deveniră ilizibile, fură smulse, nimănui nu-i trecu prin minte să le înlocuiască ; tăblițele cu numărul zilelor de cînd începuse să flămînzească, care în prima epocă erau înlocuite zilnic cu grijă, rămaseră multă vreme neschimbate, întrucît după primele săptămîni personalul cercului se săturase pînă și de această muncă mărunță ; și astfel artistul foamei continuă, de fapt, să flămînzească așa cum visase odată, cîndva, și izbuti fără nici un efort, exact așa cum prorocise atunci ; dar nimeni nu mai număra zilele ; nimeni, nici chiar artistul foamei însuși nu știa cît de măreață devenise realizarea lui; și asta îl seca la inimă. Iar dacă, între timp, cîte un gură-cască se oprea, amuzîndu-se pe seama numărului neschimbat de mult și vorbea de înșelătorie, asta nu era decît cea mai neroadă minciună pe care o putea născoci indiferența și răutatea înnăscută, căci nu artistul foamei înșela, el lucra cinstit, doar lumea îl înșela cu privire la răsplată. Totuși, trecură iarăși zile multe, dar luă și asta sfîrșit. Într-o zi, un intendent se împiedică de cușcă și-i întrebă pe oamenii de serviciu de ce lasă acolo, nefolosită și plină de paie putrezite, o cușcă ce poate fi încă foarte bine utilizată ; nimeni nu știa nimic, pînă cînd unul, vazînd tăblița cu numărul, își aminti de artistul foamei, Răscoliră paie cu niște prăjini și-l găsiră sub ele. „Încă mai flămînzești ? ” întrebă intendentul, cînd ai de gînd să încetezi odată ? ” „Iertați-mă toții”, șopti artistul foamei ; nu-l înțelese, însă, decît intendentul, care ținea urechea lipită de gratii. „Firește, spuse acesta ducînd degetul la frunte,

pentru a explica astfel personalului starea artistului foamei, te iertăm." „Tot timpul am vrut să admirați felul cum rabd de foame", spuse artistul foamei. „Chiar îl și admirăm", răspunse intendentul prevenitor. „Dar n-ar trebui s-o faceți", ripostă artistul foamei. „Ei, atunci nu-l admirăm, întoarse vorba intendentul , dar de ce să nu-l admirăm ?" „Fiindcă trebuie să rabd de foame, nu pot altfel", îngînă artistul foamei. „Ia te uită, spuse intendentul, da e ce nu poți altfel ?" „Fiindcă, murmură artistul foamei săltînd capul și vorbind, cu buzele ȱuguiate ca pentru sărut, chiar la urechea intendentului, ca nu cumva să se piardă vreun cuvînt, fiindcă n-am putut găsi mîncarea care să-mi placă. Dacă aş fi găsit-o, crede-mă că n-aş fi făcut atîta vîlvă, ci aş fi mîncat pe săturate ca tine și ca toți ceilalți." Astea au fost ultimele cuvinte, iar în ochii lui stinși mai licărea convingerea fermă, deși nu la fel de mîndră ca altădată, că tot continuă să flămînzească.

„Ei, acum faceți ordine !" spuse intendentul și-l îngropară pe artistul foamei cu paie cu tot. În cușcă puseră însă o panteră tînără. Era o adevărată înviorare, chiar și pentru cel mai insensibil spirit, să vadă această fiară sălbatică agitîndu-se în cușca pustie de atîta vreme. Nu-i lipsea nimic. Hrana care-i plăcea i-o aduceau paznicii fără să stea prea mult pe gînduri; nu părea să simtă nici măcar lipsa libertății ; acest trup nobil, înzestrat cu tot ce-i trebuia chiar și pentru a sfîșia, făcu impresia că poartă și libertatea în el ; aceasta părea să sălășuiască undeva în dinții puternici ; iar bucuria de-a trăi ȱîșnea cu atît foc din gîtlejul ei, încît spectatorilor nu le era ușor să-i ȱină piept. Dar se stăpîneau, înconjurau cușca și nu voiau să se clinească din loc.